

JAKTDEBATT

Tidskriften som värnar om de vilda djuren

Nr 1 • 2009

RIKSFÖRENINGEN HÄNSYNSFULL JAKT (RHJ)

är en ideell och politiskt obunden organisation, bildad 1987

Vi verkar bl a för:

- att den djur- och naturintresserade allmänheten får en likvärdig ställning med jägarorganisationer vid avgöranden rörande den svenska faunan
- att stimulera till undersökningar om jaktens påverkan på fauna och miljö
- att uppmärksamma djur- och faunaskyddsproblem i samband med jakt
- att föra ut information och driva debatt om jakt och jaktfrågor
- att arbeta för en populationsekologisk anpassad jakt som tar största möjliga hänsyn till viltets aktuella numerärer
- att beakta etiska och humanitära synpunkter på jakt

Ledamöter i styrelsen:

Hans Ryttman, ordförande, Skönstaholmsvägen 68, 123 60 Farsta
08-94 09 63, hans.ryttman@telia.com

Arne Ohlsson, sekreterare, Jägaregatan 106, 226 53 Lund
046-30 72 12, 070-217 92 90, arne.e.ohlsson@telia.com

Ewa Thebo, kassör, Täljstensvägen 8 B, 752 40 Uppsala
018-50 10 90, Ewa.Thebo@klra.slu.se

Tatjana Kontio, Folkungag. 154, 116 30 Stockholm, 08-642 47 04

Anne-Marie Litzen, Margretelundsv. 78, 167 36 Bromma, 08-80 50 78

Lise-Lotte Norin, Statargatan 6, 735 31 Surahammar 0220-36 401

Medlemsavgifter 2009: fullbetalande medlem 125 kronor (erhåller Jaktdebatt, 4 nr per år), familjemedlem 25 kronor, till pg 22 69 89-2. Glöm inte namn och adress på inbetalningskortet.

Redaktör för Jaktdebatt: Arne Ohlsson. Jaktdebatt ISSN 1102-5026

Layout/digital bearbetning: Tatjana Kontio

RHJ på Internet: <http://hansynsfulljakt.webhop.net>

Jaktdebatt is the house journal of RHJ, The Swedish Society for Humane Hunting, whose main brief is: to promote the case for a Humane approach to hunting practices, to disseminate information concerning animal rights and to stimulate public debate in issues connected with hunting (bloodsports). Further details may be obtained from the members of the board.

Sen sist...

...har en nygammal idé dykt upp igen. Naturvårdsverket har planer på att tillåta pilbågsjakt på framför allt rådjur. Denna idé var uppe i början på 1990-talet och avlogs då. Idén är inte bättre i dag. Då ansåg dåvarande avdelningsdirektören Christer Borg att ”risken finns att pilbågsjägarna felbedömer avståndet till bytet, och då är risken att djuren utsätts för stort lidande på grund av skadskjutning”. Vidare ”eftersom vi redan i kulvapen har effektiva medel att skonsamt nedlägga djuren så kan det bli svårt att tillåta pilbågar i synnerhet som jakten ska vara en del av viltvården”.

I TV-programmet ”Grabbarna på Fagerhult” visades också den usla träffsäkerheten. Pilbågsjakten blev aldrig heller tillåten. Inget av det sagda har förändrats. Djuren får inte vara utsatta för lek av några barnsliga män som vill leka indianer. Om jakt skall bedrivas skall den bedrivas effektivt och med så liten risk för skador som det bara är möjligt. Pilbågar hör inte till de effektiva vapnen.

När det var aktuellt förra gången var också Svenska Jägareförbundet mot pilbågsjakten och jag får hoppas att de inte ändrat åsikt. Jägareförbundet har ju stor auktoritet och deras åsikter väger mycket tyngre än våra även om våra åsikter är väl så goda och väl underbyggda.

Som en följetong har jag skrivit om ett förslag till debattartikel som jag hoppades att vi skulle kunna få publicerad tillsammans med Naturskyddsföreningen. Men så blir det inte. Naturskyddsföreningen vill inte vara med. Någon motivering till avslaget har jag inte kunnat få. Jag har varit villig att diskutera formuleringar och inskränkningar i föreslagna förändringar i jakten så att de överensstämmer med Naturskyddsföreningens jaktpolicy som jag anser innehåller väsentliga förbättringar i jakten. Men som sagt, ingen har velat diskutera detta. För att få i gång en debatt inom Naturskyddsföreningen skickade jag in en insändare för snart två månader sedan till Sveriges Natur. Ännu efter många kontakter med redaktören har han inte bestämt om denna insändare skall tryckas. Varför är jakten ett så känsligt ämne?

I nummer 4 av Jaktdebatt skrev jag om att jag skickat ut ett nummer av Jaktdebatt till ett 20-tal journalister där jag erbjöd dem att få Jaktdebatt gratis om de hörde av sig till mig. Första gången hörde ingen av sig men när jag skickade ut nr 4 så hörde i alla fall fyra av sig. Inte ett överväldigande resultat men ändå något.

Av en medlem som är medlem både i vår förening och Djurskyddet Sverige (arbetar mest med skydd för husdjur, hundar och katter och var vänliga nog att tilldela oss ett stipendium på häromåret) fick jag veta att de hade en jaktpolicy. Tyvärr är den vagt formulerad och inte konsekvent. Jag tror att det beror på bristande kunskaper om jakten och dess avarter. Som ett exempel kan jag ta ett av ”målen” som dokumentet innehåller: ”Att allt lidande för djuren i samband med jakt skall minimeras, t ex kan ingen nivå av skadeskjutningar anses acceptabel...”. Det vore i så fall enklare att skriva ”ingen jakt skall tillåtas”. Jakt utan skadeskjutningar finns inte.

Ytterligare ett ”mål”: ”Att alla djurskyddsmässigt oacceptabla jaktformer är förbjudna, t ex all jakt där djur fångas levande (t ex burar och snaror) för att avlivas, bågjakt, utsläpps jakt.” Jag kan tänka mig att fångst av djur innan de avlivas är mer djurvänligt än jakt med vapen där skadeskjutningen ligger på 25%. Visserligen vet man att lodjur kan förstöra tassar och bita i trävirket så att de får träflisor i magen men det är viktigare att arbeta för att lodjursjakten förbjuds totalt liksom jakt på rovdjur (räv, grävling och mård) som är de djur som jagas med fällor. Pilbågsjakten har jag redan berört men varför är utsläppsjakten ”djurskyddsmässigt oacceptabel”? Det är mycket allvarligare att svärter, sjöorrar, småskrak och andra fåglar jagas.

Jag kan ha synpunkter på det mesta som skrivits i dokumentet men jag kan hålla med om ingressen som är bra: ”Vi skall vårda och ta hänsyn till vilda djuren och deras levnadsmiljö, istället för att se dem som en resurs som kan utnyttjas efter vårt godtycke”.

Jag välkomnar också alla de organisationer som verkar för en minskad jakt i Sverige. Hoppas att fler försöker påverka opinion och politiker för att få bort de många avarter inom jakten som finns.

Sen sist har vi fått många synpunkter på frågan om nytt namn på föreningen, som vi tackar varmt för. Däremot anser vi att vi bör behålla namnet på vår tidskrift, och inte heller ändra vår logga med rävens vackra ansikte.

36 medlemmar hörde av sig i vårt upprop om nytt föreningsnamn. De flesta utgick från de förslag som var angivna i Jaktdebatt nr 3 2008. Viltvännerna - Vilda djurens vänner-Vilddjursvännerna – Värna viltet var vanliga förslag med små varianter som Riksföreningen Viltets vänner osv. Men många vill också ha med Sveriges Jaktkritiska förening. Eftersom många förslag innehåller både Viltvännerna och Sveriges Jaktkritiska föreningen är det svårt att summera förslagen.

Jag tycker att det är otympligt att ha dubbla namn som Viltets vänner – Sveriges Jaktkritiska förening. Det är inte hållbart i längden att rabbla upp hela namnet. Skär man ner namnet till Viltets vänner, föreligger en osäkerhet om vad föreningen vill. Enligt min mening behöver man inte uppfatta att föreningen försöker ändra på jaktens avarter utan att vi vill hjälpa de vilda djuren när de har besvärligt. Det ligger också nära Svenska Jägareförbundets devis ”Värnar det vilda”. Att endast ha Sveriges Jaktkritiska förening som blir SJF i förkortning är olyckligt då förkortningen blir den samma som Svenska Jägareförbundets.

Dessutom har fem medlemmar ansett att Viltvännerna och Viltets vänner är dåligt.

Mitt förslag till årsmötet är att vi helt enkelt tar namnet Jaktkritikerna som talar om på det enklaste sättet var föreningen arbetar för, är lätt att framföra och lätt att komma ihåg.

Kom gärna till årsmötet och gör din röst hörd.

HANS RYTTMAN

Vi behåller symbolen även vid namnbyte.

Vilda djur som mat

HANS RYTTMAN

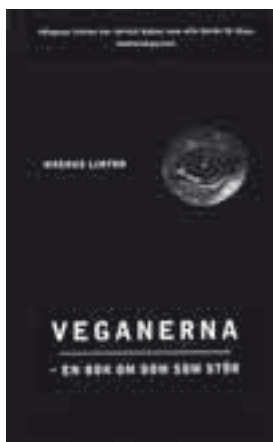
För en tid sedan fick jag en inbjudan att närvara på ett seminarium som skulle handla om vilt som mat. Jag hade en förutfattad mening om att seminariet skulle vara en lovsång till jakten och det goda, i flera meningar, som den medför. Nu vet jag naturligtvis inte om det blev så, för jag gick inte på seminariet, men med den sammansättningen av jägare som skulle vara föreläsare har jag ingen anledning att tro att det skulle bli annorlunda.

Nu är jag den sista som skulle förneka att det finns positiva delar i jakten. Köttet är säkert nyttigt med lite fett och producerat på ekologiska råvaror. Djuren är heller inte så många att de ger påverkan på klimatet eller livnär sig på råvaror som skulle kunna användas av människor. Men det är också en del av problemet då våra vilda djur, som trots allt är många i förhållande till vår folkmängd, är få. Om Sveriges befolkning endast skulle få kött av vilda djur blev den inte många kilo per år. Därför är jakten inte något alternativ för dem som äter kött. Dessutom medför ju jakten oerhörda problem med den stora skadskjutningen, som medför stort lidande för djuren. Skulle man dessutom vilja öka älg- och vildsvinsstammarna medför detta i sin tur stora problem för skogs- och åkerbruket, för att inte tala om trafikskador med många döda och skadade människor.

Så länge som inte en mer positiv inställning till rovdjuren finns i Sverige, måste älg- och vildsvinsjakt förekomma för att inte dessa arters negativa påverkan skall få för stor betydelse. En annan viktig princip i jakten är att endast djur, som konsumeras, skall få jagas och att hageljakt förbjuds då hageljakten orsakar alltför stor skadskjutning. Med dessa inskränkningar blir köttet från jakt en obetydlighet med älgkött som huvudingrediens och något man knappast behöver avsätta tid för ett seminarium.

Jag skulle nog inte ha skrivit något om detta om jag inte strax efter läste boken ”Veganerna- en bok om dom som stör” av Magnus Linton (Atlas förlag 2000). Boken har ju några år på nacken och det är sällan att jag nu-

mera hör något från ”Djurens befrielsefront” eller att de frisläppt minkar eller angripit några djurförsöksansvariga. Det senaste jag hörde var att en pälsbutik i Stockholm hade fått nog med trakasserier och skulle stänga. Man kan ju tycka att boken inte har aktualitet men jag tycker att boken diskuterar den filosofiska frågan om vårt förhållande till djuren på ett mycket intressant sätt. Visserligen medförde minkfritagningarna att dessas djurs levnadsomständigheter belystes och att sedan, nu nerlagda,

Djurskyddsmyndigheten utfärdade föreskrifter om en annan djurhållning för minkfarmarna. Men den lagen om mer naturliga förutsättningar för minkarna i sina burar, bl a med vatten så att de skulle kunna bada, hann aldrig sättas i verket då högeralliansen med centerpartisten Eskil Erlandsson blev jordbruksminister och satte stopp för denna reform. Centern värnar om människorna på landet och inte djuren.

Många pälsbutiker har också genom upprepade förstörelser lagts ner beroende på (de på detta sätt aktiva) veganerna och deras sympatisörer. (Alla veganer är givetvis inte inblandade i detta). Men så mycket mer har väl inte hänt för djurens välbefinnande. Varför veganerna blev ”de som stör” är knappast beroende av de aktioner som de genomförde utan beroende på att de berörde människors tankar på att djur är mycket fysiskt närstående människor. 1700-talsfilosofen Jeremy Benthams klassiska förhållnings-sätt till djur är ännu i dag giltigt: ”Frågan är inte: Kan de tänka? Inte

heller: Kan de tala? Utan: Kan de lida?” Djur kan lida liksom människor. Att hävda något annat är att säga att djur inte har några rättigheter. Men att människor har rättigheter för att de är människor eller för att man är ”man” eller ”vit” tycker nog de flesta är svaga argument. Därför blir människors förhållande till djur svårhanterligt.

När veganerna ställde frågan, i likhet med Peter Singer, hur man kan förklara vårt beteende mot djuren blir de flesta svarslösa och försöker motivera vår grymhet mot djuren med att människan har en unik kulturell och social gemenskap och alltså inte kan jämföras med djur. Detta är naturligtvis inte sant, i synnerhet om man betänker vår rent fysiologiska gemenskap.

Men det är inte lidandet som diskuteras i boken och inte det som stör utan det är veganrörelsens starka fokusering på att bevara liv. Det finns (?) eller fanns extremister inom rörelsen som ansåg att bin vara ”slavar” och att man därför inte kunde äta honung eller att man måste se till att inte trampa på insekter när man promenerade. Men även de mer normala veganerna störde då de ansåg liv var okränkbart. Här kom de i konflikt med dem som ansåg att abort var en mänsklig rättighet. Märkligt nog, kan man tycka, ansåg kardinal Giacomo Biffi att vegetarianismen var antikrist som kämpade för djurens rättigheter. Antikrist anses vara kristenhetens absoluta fiende. Man kan ju tycka att de som vill bevara allt liv, som vissa veganer anser, borde vara omtyckta av den katolska kyrkan. Men här kommer de mycket religiösa inställning till djur in: Djuren är själlösa och har alltså inget med Gud att göra.

Det är inte bara stränga katoliker som har denna inställning. Jag har själv träffat en pingstvän med stora sympatier för Livets Ord som uttryckt detta att djurens välbefinnande behöver man inte bry sig om. Men även andra, som Dagens Nyheters kulturskribent Leif Zern skriver 1997: ”Men inför (veganernas) idéer känner jag en viss panik, för de innebär att människan blir en intressegrupp bland andra på jorden, lika fjättrad vid skapelsen som träden, myrorna, sandkornen... Hos veganerna kan man verkligen tala om ett hat mot människan”. Leif Zern har ju helt missuppfattat veganernas tankar eftersom de vill värna om allt liv men också om djurens.

Problemet uppstår för alla andra människor som t ex skadar djur eller utför oetiska djurexperiment. Frågan blir svår rent filosofiskt då många djur har ett socialt liv och en intelligens som överskrider många människors som t ex apor som används som försöksdjur. Visserligen har vi i Sverige etiska nämnder som inte tillåter plågsamma försök men att sitta i en bur hela livet behöver aldrig en människa göra i Sverige men däremot djur. Marxistiskt orienterade veganer menar att ”makt ger rätt” och att det är basen för djurförtrycket. Magnus Linton sammanfattar deras idéer på följande sätt: ”Är det inte uppenbart att det är den privilegierades oförmåga att se sina egna privilegier som gör att människor triviala intressen (att få äta kött) så reflektionslöst sätts före andra individers fundamentala intressen (att få leva drägliga liv) som lägger grunden för en expanderande köttindustri?” Många människor blir upprörda, kanske känner de skam eller skuld, när de anklagas för att de omoraliska när de äter djur. ”Att tycka illa om päls och plågsamma djurförsök är gratis, men att sluta äta kött kostar” skriver Linton.

Jag är själv vegetarian sedan många år men ser inte livet som heligt utan anser att djur skall kunna slaktas på ett så snabbt och smärtfritt sätt som möjligt. Ekologiskt hållna grisar och får som hemslaktas i lugn och ro

Tama men i ”frihet” innan de blir biffar på tallrikar. Foto: Arne Ohlsson

har jag svårt att uppröras över. Samtidigt så är Magnus Lintons skildring, som inleder boken, av en slakt på ett slakteri så motbjudande att de flesta köttätare nog skulle överväga att sluta med sitt köttätande.

I dag är det kanske inte slakt eller djurhållning som är det tyngsta argumentet för att sluta med köttätande. Visserligen ökar köttätandet i Sverige. 1990 åt vi svenskar 60kg/år och 1999 åt vi 72 kg enligt Linton. 2006 har vi kommit upp till 86 kg enligt statistik från Jordbruksverket. Förmodligen äter vi ännu mer i dag 2009. Och så gör alla människor på jorden. När människor blir rikare så ökar köttätandet. Det är ”fint” att äta kött. Samtidigt är köttproduktionen mycket resurskrävande och påverkar vår miljö. I boken påstås att ett kilo biff kräver 100 000 liter vatten, ett kilo ris 2000 liter och ett kilo potatis 500 liter. Svenskarna äter 40% för mycket protein alltså mer än vad vi behöver.

Naturvårdsverket har rekommenderat ”Vi kan äta lika mycket, det enda som krävs är att vi ändrar matvanor - minska proteinintaget och ersätt delar av intaget av animaliskt protein (kött/mjölk/ost mm) med vegetabilier.” Dessutom producerar enligt Institutet för livsmedel och Bioteknik ett kilo nötkött ca 25 kg koldioxid där kon själv står för hälften genom sin produktion av metangas (prutt och rap) som är 25 gånger kraftigare än koldioxid för växthuseffekten. Om en familj åt vegetariskt en gång i veckan istället för kött skulle det spara lika mycket koldioxid som att låta bilen stå istället för att köra 120 mil.

Min utgångspunkt för mitt engagemang för djur är att de inte skall lida. Det går att göra mer för våra husdjur; kor, grisar m fl med bättre förhållanden där de lever, minskade transporter och mindre stressande mottagning på slakterier, men jag menar att jakten är Sveriges största djurskyddsproblem i dag med de 100 000-tals skadskjutna djuren i våra marker. Men kommande år kommer säkert jordens sinande resurser på bl a vatten och energi att leda till en omprövning av vår köttindustri när nu jordens befolkning växer och levnadsstandarden glädjande nog ökar med allt färre fattiga och svältande människor. Vi lever minst lika bra med ett vegetariskt kosthåll som alltså inte tär lika mycket på de naturresurser som vi vill bevara; jord, vatten och skog.

I boken tas inte jakten upp som ett problem utom att skildra några veganers hindrande av jakten genom att uppträda i jaktmarkerna. Att en dag hindra en jägare från att skjuta en älg eller rådjur hindrar inte att detta djur någon annan dag dör för en kula eller till och med skadskjuts. Metoden som veganerna använder för att angripa jakten är ju helt meningslös. Vårt arbete med att fokusera på jaktens avarter räddar i längden många fler djur från att dödas eller skadas.

Visserligen handlar inte det jag nu skall skriva om, om jakt men jag vill ändå avsluta denna genomgång av Lintons bok med att citera en sida ur boken för att illustrera hur lite jakten associeras med djurs lidande:

”Den 7 oktober 1999 avlossades sex dödande skott i Ljungskile. Fem vita kor och en tjur föll till marken på en äng efter jordbruksverkets pistolman gjort sitt. Djuren var helt friska. Men deras ägare, en enstörig bonde, hade vägrat märka sina kreatur enligt EUs regler och i galna ko-sjukans kölvatten räckte det. Verket ryckte ut. En efter en sköts de. Mitt ute i det fria. Först tjuren. Sedan resten. Alla med skott i huvudet.

Det dröjde inte många timmar förrän folkstormen var ett faktum. Radions telefonslussar svämmade över. Folk talade om barbari. Om omänskligt handlande. Om grotesk hantering av djur. Och snart kom ledarsidorna igång. Skandalöst, tyckte Göteborgs-Posten. Rena vilda västern, skrek Af-tonbladet. Hans Jonsson, bas för Lantbrukarnas riksförbund, sade sig vara ’fullkomligt rasande’ och hävdade att det ’inte var civiliserat att hantera djur på det här sättet’. Vreden sprang främst ur det faktum att djuren hade varit fullt friska. Särskilt det upprörde.”

Jämför detta slaktande med jakt. Varför blir inte människor mer upprörda?

PS!

I en tidningsartikel läser jag om andra mängder vatten som går åt för att framställa olika sorters mat. Bl a står det att ett kg nötkött fordrar 15 500 liter vatten, alltså en sjättedel av den vattenmängd som står i boken. För övrigt påstås att ett glas apelsinjuice behöver 850 liter för att produceras, en kopp kaffe 140 liter och en skiva bröd 40 liter. Varifrån dessa uppgifter är tagna framgår inte av artikeln.

Rovfågarna som kom tillbaka

ARNE OHLSSON

För några decennier sedan var många rovfåglar illa ute. Efter århundraden av förföljelser kom miljögifterna och många trodde att dessa slutligen skulle ta knäck på flera arter, från falkar till örnar. Men det vände till det bättre, trots allt som såg så mörkt ut den gången. Låt oss översiktligt titta på en av de mest enastående comebacks som en bevingad predator gjort, gladan som nu är en sådan ofta sedd siluett mot himlen i södra Sverige och många andra håll i Europa.

Under tiotusentals år levde våra förfäder som jägare och samlare i de flesta naturtyper, betydligt mer exponerade för de yttre och hårda livsvillkoren än dagens människor. De måste fåtaliga människorna oundvikligen dela bytestillgången med predatorer som alltid funnits. Hur såg människorna på rovdjuren då, för flera årtusenden sedan? Växte illviljan mot konkurrenterna fram under mycket lång tid? Och hur uppfattade de mindre predatorer (och asätare) som exempelvis gladorna som tecknade sina siluetter mot alla vädertypers himlar, då som nu? Kanske betydde de inte så mycket men det är stimulerande att fundera i dessa banor med tanke på att man hittat fossila rester i Wales av just glador som daterats till 120 000 år. Detta innebär att *Milvus milvus* levde långt upp i Europa innan den senaste stora istiden drev i stort sett allt liv söderut, alltså i en interglacial. När och var gladors och människors vägar först korsades må vi inte veta men när vår kontinent åter blev varmare fanns båda arterna på plats.

Neolitiska jägarfolk började göra öppningar i skogstäcket för fyra-fem årtusenden sedan och det anses ha gynnat gladorna. Fossilfynd i Danmark avslöjar den i vårt närområde för 7 000-8 000 år sedan, ett par årtusenden efter istidens slut och tiden för kolonisationen av Skåne som inleddes av människor och fyrfota djur via det landområde som senare skulle vat-

Havsörn med byte i klorna, augusti 2006 Foto: Tero Niemi

Berguv (hägn). Foto: Tero Niemi

tenfyllas och bli Öresund. Under medeltiden var den vanlig på olika håll i Europa och anses ha spelat en viktig roll som renhållningshjon mitt inne i London. Om gladan hade övervägande goda tider då, så lurade bad times runt hörnet.

Med de stora godsens etablering och godsägarnas bisarra uppfattning att de var rättmätiga ägare av alla vilda varelser på sina marker, då fanns det heller inte plats för gladorna. Förföljelsen blev intensiv under lång tid. Föga skygga och ganska långsamma blev de lätta byten. Redan 1457 utfärdade den skotske kungen James II ett dekret enligt vilket gladan var en av de ”skadliga” arter som skulle bort.

Godsen hade ju sina heltidsanställda gamekeepers som skred till verket med gevär, fällor och inte minst utlagt gift. 1911 fanns inte mindre än 23 000 av dessa yrkesjägare anställda i England, Skottland och Wales. Deras kampanj mot alla predatorer kan bara beskrivas som krig, det vill säga

utrotningskrig. På ett enda gods, Glengarry, dödades 275 glador mellan 1837 och 1840. Och redan på 1870-talet var gladan så gott som utrotad i Storbritannien bortsett från en spillra av arten som lyckades klara sig i Wales. Där överlevde den in på 1900-talet och 1991 räknade man 101 häckande par. Men då hade Sverige och framför allt Skåne kommit in i bilden.

Under 1900-talets tre sista decennier visade ju våra skånska glador på en beståndsutveckling som är enastående och definitivt utgör ett starkt kapitel i europeiskt fågelskydds historieskrivning. Detta efter långa tider av förföljelse också i vårt land och efter de första nödroppen från naturvårdare i början på 1900-talet, inte minst från Paul Rosenius.

På 1960-talet kände man sig föranlåten att under en exkursion ljudligt utbrista "Åh, titta en glada"! vid åsynen av den klyvstjärtade. Från endast 40 skånska gladar 1972 har det som bekant bara gått uppåt till en övervägande stabil population på idag dryga 1500 par.

Redan 1989 kunde Sverige hjälpa Skottland att återfå en population av glador som det rättmätigt borde finnas utrymme för i högländerna. Då flögs sex unglador från Sturup (Malmö Airport) och RSPB försåg fåglarna med radiosändare varefter de kunde följas under ett halvår. För fem av dem gick det bra, den sjätte blev förgiftad. Projektet fortsatte till 1993. Ledare för den skotska delen av återetableringsprojektet var Roy Dennis, känd naturvårdare och författare till flera böcker. Varje sommar reste han till Skåne för att hämta unga glador, inalles 93 individer. Av dessa var mer än 75 % på vingarna ett år senare. Några drog vidare söderut och tre av "skåningarna" rapporterades från Irland.

I södra delen av Storbritannien fick populationen hjälp av import av fåglar från Spanien. År 2000 räknades antalet häckande par till 431. Den avslutande delen av detta betydande återetableringsprojektet inleddes 2004. Trots några trista incidenter har mottagandet överlag varit positivt och minst sagt väsensskilt från hur det var på den gamla onda tiden.

Förgiftning av predatorer med utlagda åtlar är i de sämsta kretsarna en

nästan lika seglivad som avskryvård tradition. I september 2006 kunde vi även i svensk dagspress läsa om fyndet av två förgiftade kungsörnar i Skottland och hur en belöning på 10 000 £ utfästes för tips om gärningsmännen. Också i Danmark har glador motarbetats med förgiftade byten.

Rovdjurshatare, ripjägare och äggsamlare till trots, gladan är på allvar tillbaka i de flerstädes ännu härligt vilda områdena i The Highlands med sina himlaspeglande och ofta djupa och klara lochs (inte lakes).

I Storbritannien tillmäts en fågel som gladan turistvärde på sätt som vi inte är vana vid i Sverige, också kommersiellt. Även utfodring förekommer på gårdar och egendomar med ekoturism för att garantera obsar under organiserade former. Man får betala några pund och så spanar man från ett gömsle eller deltar i en kite walk. Eftersom tillgången på naturområden som är tillgängliga för allmänheten i England är så begränsade finns en marknad för arrangemang av den här typen. (I södra delarna av öriket bor riktigt många människor. Storbritanniens befolkning passerade sextio miljoner strecket i augusti 2006, och de bor på en yta som endast är drygt halva Sveriges.)

Som andra karismatiska arter har gladan egna organisationer, den presenteras på föreläsningar och via webbkameror, den återfinns i souvenirform i trä och andra material och den finns på t-shirts och julkort. Våra sydsvenska glador spelar ju inte den rollen men den är nog en mycket lämplig art att visa och berätta om för människor med lite eller kanske spirande intresse för fåglar. Även om förhållandena här är annorlunda kan vi nog lära ett eller annat av britererna när det gäller att tala och pusha för vilda djur och uppmuntra människors intresse, påverka attityder och inspirera dem till att stödja eller bli medlemmar i ideella föreningar. Gladan är vacker och lättsedd men inte så vanlig att folk tappar intresset för den. Köp av upplevelser lär 2009 bli riktiga konkurrenter till köp av prylar, sägs det.

Så långt om gladan. Men pilgrimsfalkar och örnar har också kommit tillbaka. På 1960-talet var det vanligt att det talades om ”de sista örnarna” och ingen vågade hoppas på att både kungsörn och havsörn skulle återkomma och återerövra gamla revir i marker där de funnits i långa tider.

Men goda krafter och mindre gifter i vatten, mark och luft gjorde underverk.

Det är här som det föreligger risk att en fortsättning följer av det högst oangenäma slaget. Det kan uppenbarligen kännas chockerande för en del jägare att rovfågeln ökat som de gjort. Samtliga arter är fredade i Sverige, slutligen också duvhöken på vilken det utdelats avlivningslicenser fram till 2007 på några gods i Sörmland och Skåne. Detta är en enorm kontrast till hur andra predatorer behandlas, alltså de fyrfota, liksom de ”skadliga” kråk- och måsfågeln. Klagomål och gnäll har exempelvis hörts om kungsörnstammen på Gotland som enligt vissa jägare förstört småviltjakten. Och rovdjurshatet frodas runtom i landet, tro bara inget annat.

Och det är här som vi sannolikt framöver kan förvänta oss förslag om sk predatorkontroll som ett led i viltvården och jaktvården. Alltså, att även rovfåglar bör skjutas så att jägarnas vilt inte hamnar i deras klor och krokiga näbbar. De skulle tåla en beskattning! Visst skulle det gå att skjuta tom örnar, med licensjakt som på björnen, utan att de skulle utrotas. Tanken på att vi skulle återfalla i gamla onda tider härvidlag är självfallet enbart motbudande. Upprördheten skulle säkert bli stor på många håll. Här spelar ornitologerna och deras organisationer en avgörande roll. Kommer de konsekvent att säga nej till förslag om rovfågeljakt?

De som deltar i exempelvis Jaktjournalens årligen upprepade och otroliga, närmast sadistiska tävling i att döda så många predatorer som möjligt, de skulle gladeligen skjuta örnar och falkar och vråkar och kärrhökar. Sedan skulle det bli snaskiga reportage i Jaktjournalen och liknande våldsblaskor med tillhörande hemsidor där jägarna kan posera med skjutna örnar och andra alldeles fruktansvärt skadliga bestar. Håller man en skjutna örn med vingarna utdragna skulle jägaren se ännu mer hjältemodig ut. Hånflin kan de också kosta på sig framför kameran. Och så kan man alltid lägga offren på parad för att allt ska bli enormt imponerande.

Vi får vara beredda på att sådana förslag och tongångar kommer. Den långa kampen för att freda rovfågeln har givit resultat som man kanske inte kan ta helt för givna i det långa loppet.

Djurens lidande, år efter år

ÅKE ESPEGREN

Ett nytt år har kommit, ett nytt år som också är till glädje för en liten skränig och högröstad grupp människor – de som ägnar sig åt nöjesjakt, med lidande som följd för de miljontals jagade djuren. Cirka 3% av befolkningen jagar och enligt jägarnas egen bristfälliga jaktstatistik dödar de cirka 1,5 miljoner djur per år. Utslaget på hela året blir det 3 djur varje minut. Runt 60 arter jagas.

Fasaner, raphöns och gräsänder föds upp i stora mängder, enbart för att skjutas på för nöjes skull. Tidningarnas medverkan till glorifieringen av jakten är beklaglig. Vad är det för vacker jakt att ligga och lurpassa på en intet ont anande bäver, eller att med hund jaga en stackars hare i flera timmar, eller att skicka ner hunden i ett grävlinggryt, eller att röka ut den...? Vad är det för jakt med fällor och snaror? En stackars räv som fastnat i en fotsnara och förtvivlat försöker komma loss, där den till och med i en del fall gnagt av sitt eget ben, och när räven känner dödssträcken när jägaren kommer... Borde inte detta vara förbjudet för länge sedan?

Lodjuret som river sönder sina tassar och klor, tänder som går av och träflisor har hittats i magen på dessa djur. Stressen, förtvivlan, liksom dödsångesten hos djuret när den upptäcker att den inte kommer ut i friheten går knappast att mäta eftersom det är en fasansfull situation för lon och medkänsla hos jägaren finns inte att förvänta.

Detta får bara inte fortsätta. Ingen människa har blivit dödad av lodjur, inte heller av varg och järv. Av björn ett par gånger men först sedan björnen skadskjutits. Rovdjuren är inte farliga för människan. Det är människan som är rovdjuret.

Djuren vars liv påverkas av människan har skydd i djurskyddslagen: kor, grisar, hästar, hundar, katter – men inte de vilda djuren. I Sverige står de utanför djurskyddslagen medan de i Norge och Finland är inräknade däri.

Hur kan det vara så att i en nation som Sverige, som anser sig vara föregångsland när det gäller att värna om både människors och djurs rättigheter? Hur kan våra makthavare tillåta fällor och snaror som är inget annat än tortyrredskap för de vilda djuren? Dessa fångstredskap bör förbjudas omedelbart, liksom grytjakt och jakt på de uppfödda fåglarna – om Sverige skall ha något anseende kvar i dessa frågor.

För några år sedan fångades en lodjurshona i en fälla här i Västerbotten. Bilden på lodjursmördarna med ett blodigt lodjur i famnen blev till en storm av avsky och tidningarna överöstes av arga och ilska insändare över detta osmakliga, grymma och brutala nöje. Idag undviker man sådana bilder, men tro för den skull inte att detta upphört. Det fortsätter som tidigare. Om det finns någon procent kvar av humanitet i huvudet på de som har makten att bestämma så förbjuder ni omedelbart detta fångstmedel, liksom rävsnarar och grytjakten, och andra vedervärdiga och plågsamma metoder.

För en djurvän är det obegripligt att detta får fortsätta. Och obegripligt att det finns dessa människor som är i total avsaknad av humana känslor för de vilda djuren.

Turistjakter bör förbjudas. Vi behöver inga hobbyjägare från andra länder som kommer hit för att döda. Företag som sysslar med djur och natur: börja med viltsafari istället, det ger i det långa loppet mycket större inkomster, som i många andra länder.

Jag är inte hundra procentig jaktmotståndare.

Det är en sak om man jagar älg eller fiskar för att få mat, det får man

acceptera. Jägarna har

också en uppgift att

avliva trafikskadade

och sjuka djur men

avarterna måste bort.

Jag tror också att många

jägare instämmer i detta.

Fåglarnas farliga flyttning

Av alla de faror flyttfåglarna utsätts för är jakten den mest onödiga. Den behöver i princip inte äga rum alls, den praktiseras för nöjes skull och ofta av människor som inte är fattiga utan som en maktutövning och tidsfördriv mot de absolut försvarslösa. Helt otroliga och hemska är siffrorna från jakten på trastar i Frankrike.

*Ringmärkning är en bra metod att få ökade kunskaper om vad som orsakar fåglarnas undergång utmed deras flyttvägar. Den kunskapen behöver vi för att kunna agera i dessa frågor. **HANS RYTTMAN** ger här talande exempel ur boken *Svensk Ringmärkningsatlas*.*

Taltrast. Foto: Tero Niemi

Tredje och sista delen av Svensk Ringmärkningsatlas kom strax före julen 2008. Nu är ju ringmärkningsatlasen tänkt för ornitologer som ringmärker och vill veta mer om hur deras insatser tas till vara. Böckerna ger också en mycket fyllig bild av flyttvägar, övervintringsplatser och hur många fåglar under senare år som förskjuter sin övervintring längre norr ut och startar sin återkomst tidigare till Sverige. Allt går mycket exakt att fastställa med hjälp av återfynd av märkta fåglar.

Men böckerna innehåller också mycket mer information, bl a om dödsorsakerna för de upphittade fåglarna. Fåglar dör naturligtvis av många orsaker. Man har genomgående delat upp dödsorsakerna i

dödad vid jakt
kontrollerad levande
omständigheter okända
andra kända omständigheter

Omständigheter okända är när upphittaren skriver i brevet ”funnen död” och inte anger något annat. När omständigheterna är kända är det många orsaker som anges. T ex. ”tagen av katt”, ”kollision med fönster”, ”trafikolycka” är tämligen vanliga orsaker.

I denna artikel skall jag bara beröra ”dödad vid jakt”. Som författarna framhåller i del 1 kan man med hjälp av återfynden se att jakten på rovfågel minskade kraftigt i stora delar av Europa under 1960-talen och ungefär tio år senare i Italien medan jakten inte förändrats påtagligt i Afrika. En analys av återfynd av taltrast och rödhake visade att en geografisk variation i överlevnad var kopplad till jakttryck, vilket antyder att jakt på fåglar från dessa regioner verkligen påverkar arternas numerär.

Alltnog, i böckerna anges inte när jakten upphörde på vissa arter och därför får man mycket höga procentuella tal på fåglar som rimligtvis inte jagas i dag. Ringmärkningen började redan 1911 i Sverige och under många årtionden fick man jaga de flesta arter utom de fridlysta mer sällsynta arterna. Jag förmodar att det har varit en liknande situation i många europeiska länder.

Bara för att ta några exempel på dylika arter är storlom där ringmärkta fåglar har hittats i 26 exemplar och där sju är skjutna (ca 27%) eller den mycket vackra och gracila skärfläckan med 131 funna ringmärkta fåglar är 43 skjutna (ca 33%). Men nästan alla fåglar visar en viss procent avsiktligt dödade. Men jag förvånas över att det ibland blir en mycket stor procent som redovisas som skjutna. Självfallet ”upptäcks” alla skjutna medan de allra flesta fåglarna dör en naturlig död och aldrig upptäcks. Återfyndsandelen av de ringmärkta fåglarna varierar naturligtvis mycket. Det är lättare att upptäcka en stor fågel än en liten och en fågel som lever närmare människor än en som alltid lever i skogen. Återfynden av dödade fåglar speglar ju endast den proportionella jaktintensiteten.

Gäss och änder visar givetvis höga antal skjutna. Men jag blev förvånad över att den lilla krickan sköts i så stor andel. Av de ca 4300 krickor som ringmärkts återfanns ca 18% och 90% av dessa var skjutna. Detta betyder ju att mer än 16 % av alla krickor dör genom jakt. Jaktrycket på kricka har, under de snart 70 år som Jägareförbundets statistik omfattar, varit förvånansvärt konstant på drygt 15 000 krickor per år fram till mitten av 1990-talet då avskjutningen går ner till ca 10 000 per år.

Andra fåglar som skjuts i stor omfattning är vadare som t ex enkelbeckasin och morkulla som också de har ca 90 % dödlighet genom jakt. Här är dock inte återfyndprocenten lika hög som hos kricka utan är 6,5 % för enkelbeckasin och 12,6 % för morkulla. Omräknat i hur stor procent som dör av jakt blir det ca 6 respektive 11 %. Märkligt är också att små arter som större strandpipare och brushane har mellan 50-70 % dödlighet genom jakt men här är återfyndsprocenten betydligt mindre, ca 3 %. Det skall väl också framhållas att jakten på dessa arter sker framför allt i utlandet.

Andra arter med hög andel skjutna är duvor (skogsduva och ringduva) med ca 60 % skjutna men återfyndsprocenten är ca 5 % och kråkfåglar (kaja, skata och kråka) med mellan 40-70 % avskjutning. Återfyndsprocenten är 12 % för kråka (men lägre för de andra) vilket gör att drygt 8 % av kråkorna dör på grund av jakt.

Det här blev mycket siffror men det mest anmärkningsvärda tycker jag är uppgiften att 25 miljoner trastar (björktrast, taltrast, rödvingetrast och dubbeltrast) skjuts varje år i Frankrike och att denna jakt inte visar ”någon påtaglig minskning” under senare år med utgångspunkt från redovisningar av återfynd. Av återfynden framgår att ca 70 % kommer från jakt med här är återfyndsprocenten betydligt färre än för de andra redovisade arterna; endast ca 2 %.

Tyvärr har Frankrike en mycket stark jägarlobby och här sker också en stor del av jakten på de vadare och duvor som jag tidigare skrev om. Det enda man kan hoppas på är att yngre generationer kommer att ha en annan inställning till jakt i Frankrike och i andra länder så att våra flyttfåglar få komma till sina övervintringsplatser utan att dödas i förtid. Glädjande nog är vårjakten på flyttande fåglar nu förbjuden i Europa så något litet har det förbättrats för våra flyttfåglar.

Rödvingetrast. Foto: Tero Niemi

Berguven

-ett litet porträtt av världens största uggl

ANNE-MARIE LITZEN

Berguven, vår största uggl, blir 60-75 cm lång och väger mellan 2-4 kilo och är därmed den största och tyngsta av världens ugglor.

Utmärkande är örontofsarna och den orange irisen i ögonen. Den har ovanligt stort huvud och en yvig fjäderdräkt. Örontofsarna hålls lågt på sidorna när uven är avspänd och är uppresta när uven ropar eller är upprörd. I flykten kan den påminna om en stor vråk. Till skillnad från vråkarna är dock berguvens vingar mer kupade i flykten. Och honan är mycket större och tyngre än hanen.

Nykläckta ungar har en ljusgrå dundräkt. Den byts ut och efter endast några veckor är ungarnas fjäderdräkt färdigbildad, med undantag för huvudet som fortfarande är dunigt och har relativt små tofsar.

Berguven är en stannfågel men ungfåglar kan göra milslånga förflyttningar. I Sverige häckar den i stora delar av landet, förutom Lappland. Den trivs i bergiga skogstrakter, vid stup och klippiga skärgårdsöar och kan sitta blickstilla på något undangömt ställe och spana in något byte.

Trots att berguven anses vara förknippad med vildmarken har man observerat jagande berguvar på soptippar i norra Europa. Det finns en viss risk för berguven där eftersom råttorna livnär sig på föda som kan bära på miljöfarliga ämnen.

Berguven identifieras lättast på hanens karakteristiska tvåstaviga rop under sena vårkvällar och -nätter. Denna uggl för ett undangömt nattligt skogs-liv. Skulle man träffa på berguven är det lätt att identifiera den genom de stora örontofsarna, de brinnande ”eldögonen” och den spräckliga dräkten i gult, brunt och svart och de väldiga gripfötterna.

I vårt land har berguven under det senaste seklet minskat kraftigt på grund av missriktad förföljelse. Den minskade starkt i antal på grund av att dess ungar rövades ur boet och uppföddes för att användas som bulvaner vid kråkskytte. Detta är numer förbjudet men någon garanti för att inte så sker även nuförtiden finns kanske inte.

Trots sin storlek flyger den med ugglornas ljudlöshet även i den tätaste skog. På en klipphylla kan den sitta alldeles orörlig på utkik efter en hare, en ekorre eller en kråkfågel.

Berguven är mycket stationär. Gamla fåglar håller troget fast vid sitt revir även under vintern fastän jaktmarkerna då sträcker sig till trakter som inte besöks under sommaren. Redan på hösten kan berguven börja ropa i kvällningen men först frampå senvintern sätter den igång på allvar. Under vartiden kan man höra den mitt på dagen.

Berguven brukar jaga mest under natten och dess jaktbyten består av gnagare som brunråtta och vattensork. Den kan också ta större byten som harar, änder, kråkor och vitfågel. Fisk, grodor och olika småfåglar ingår också som föda. Ibland kan berguven ta andra ugglor och även rovfåglar.

Tidigt på våren, redan i mars eller i början av april, medan marken fortfarande kan vara täckt av snö, lägger honan 2-4 ägg, helst på en klipphylla. Berguven har en utdragen häckning som sträcker sig från februari ända till september. Dålig väderlek och rovdjur som exempelvis mård, räv och grävlig kan utgöra ett hot mot kullen. Efter två månader börjar ungarna göra sina första flygturer. Det dröjer dock ytterligare ett par månader till innan de är klara att försörja sig själva.

Det är oklart när friflygande uvar blir könsmogna men man tror att berguven häckar först vid 3-4 års ålder. Ungfågeln lever ett kringströvande liv och söker efter en partner och häckningsrevir. När berguven väl hittat ett revir blir fåglarna mycket bundna vid reviret. Reviret kan vara så stort som 4-6 kvadratkilometer med ett varierande landskap

Spybollar under klipphyllans boplats består av byten som berguven slukar hela. t.ex. hår, ben, tänder, klor, näbbar och skallar som uven inte kan smälta. Detta pressas ihop till en avlång boll som så småningom stöts upp. För att spybollen lättare ska komma upp är de hårdare delarna inbäddade i hår eller fjädrar.

Människan släpper ut ämnen i naturen som exempelvis kvicksilver och DDT vilket anrikas i näringskedjan och lagras i höga halter i dessa rovfågels kroppar och det får till följd att honan ibland föder förlamade ungar och dessa ungar dör. Skogsbruket påverkar också negativt genom avverkningar vid boplatserna. Fortfarande förföljs arten genom tjuvjakt samt vid illegal handel med uppstoppade fåglar.

Numera förolyckas även uvar i kraftledningarna och på stolpransformatorer, bilar och tåg kör över dem och det händer även att taggråd kan vara fatalt. Berguven har tidigare jagats för att den konkurrerade om småviltet och den fridlystes i Sverige 1950 och är upptagen på Naturvårdsverkets rödlista. Någon större effekt för att minska den nedåtgående trenden kunde inte skönjas efter rödlistningen. Detta fick ornitologer att i slutet på 60-talet starta det första berguvsprojektet. Idag pågår berguvsprojekt från Skåne till övre Norrland.

Berguven är en sägenomspunnen fågel och den har väckt både skräck och hat. Man ansåg förr att dess hoande förutspådde både oväder och olyckor och därför förbjöd man exempelvis barn att härma uven.

Berguven kan också förekomma i städer. Sedan 2005 har exempelvis fem par berguvar setts häcka i centrala Helsingfors. Antalet par förväntas stiga beroende på födotillgången för berguven genom att kaninstammen har ökat i staden. Det görs mycket för att det skall bli mer berguvar i skogarna både i Norge, Sverige och Danmark. Man tar hand om uvar som kan lägga ägg och ruva dem och när ungarna blivit självständiga, placeras de ut i naturen.

Normalt blir berguven runt 20 år men i fångenskap kan de leva betydligt längre, ända upp till 60 år.

I en gammal skrift som utkom under en följd av år för några decennier sedan, nämligen i Året Runt i naturen, skrev Jan Lindblad 1964 om Bubo bubo. Han var uggleforskaren som tog fantastiska nattbilder av berguven:

”Berguven är Europas största uggle, en storskogens tofsprydda troll som med sitt väldiga vingspann är otroligt imponerande i flykten, men fladdrar ändå mjukt och ljudlöst och kan med sina kraftiga klor snabbt avliva t.o.m. en räv. Inom sitt område har berguven endast människan att frukta. Trots fridlysning förföljs den sällsynta fågeln alltjämt i vårt land och särskilt ägg och ungar på utsatta boplatser blir ofta vandalernas offer. Detta trots att uven ur människans synpunkt är nyttig och först och främst ett kråkors och sorkars gissel. Berguven angriper först när han är fullständigt säker på att fånga sitt byte. Med sin perfekta ’instrumentering’ - hyperkänslig hörsel och mörkerseende - missar han sällan bytet.”

Symboler och att komma till insikt

ARNE OHLSSON

Varje morgon när man öppnar dagstidningen påminns man om livets förgänglighet, eller ska vi säga skröplighet och ömtålighet. På familjesidorna finns de glada nyheterna om nyfödda människor och höjdpunkter som bröllop och de som firar bemarkelsedagar sida vid sida med sorgliga meddelanden om människor som slutat sina dagar. Jordelivet, som vi ofta kallar det, är förbi och därmed allt liv för individen, av allt att döma. Det finns helt enkelt intet som på allvar tyder på ett fortsatt liv i en annan dimension. Men oändliga är variationerna när det gäller en tro på detta. Där ligger tröst och hopp, fullt förståeligt för medlemmarna av den enda djurart som råkar av evolutionen ha fått en hjärnkapacitet som gör att vi är medvetna om att också den egna döden finns i framtiden. Dock finns andra djur som är medvetna om att döden finns, när den väl inträtt hos artfränder. Hur man annars ska tolka elefanter och delfiners beteende i sådana här situationer, må man undra.

I tidningarnas dödsannonser var länge det kristna korset symbolen för att en persons liv gått till ända. Sedan åtskilliga år har många andra symboler börjat användas. Och det är små teckningar som inte är lika dystra som det kristna korset, om man betänker vad religionen bakom korset åstadkommit mot djuren, mot naturen, mot de oliktankande, mot dem som bekänner sig till andra religioner. Idag ser vi blommor, djur, bilar, musikinstrument,

segelbåtar och mycket annat. Sen finns det symbolerna för sådant som personerna ägnat sig åt i sin livsgärning, i yrkesutövningen eller under den värdefulla fritiden. Detta är lätt att förstå. Något av detta ville den bortgångne skulle dröja kvar och de kvarlevandes minne kan förstärkas positivt om man tänker på den förlorade familjemedlemmens eller vännens favoritsysselsättningar under åren som passerat.

Alla blir vi normalt ödmjuka inför det faktum som ett livsslut innebär. Men var eller varannan vecka ser man annonser med en liten teckning på en man som är i färd med att döda. Det finns flera jägarsymboler som används: den avvaktande jägaren med sin hund, jägaren som just avfyrar en hagelsvärm, den kamouflageklädd jägaren som går i skjutställning...

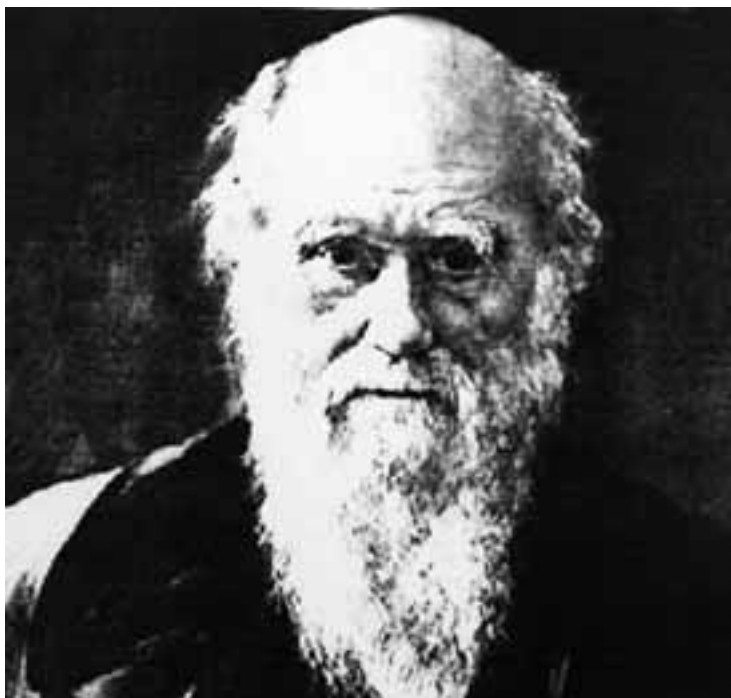
Var det så fint att jaga? Är det värt att framhäva detta, en sista gång? Kanske må man fundera över detta. Kanske är symbolen i fråga bara osmaklig, med tanke på alla de djurindivider som dödsats och genom missriktade skott plågats av personen med jägarsymbolen i dödsannonsern? Hur osmaklig får en symbol bli? Eller är det som om den frid som nu inträtt mellan jägaren och hans byten inte riktigt kan accepteras, eller symboliskt ännu inte helt och fullt inträtt? Som om jaktutövningen vill dröja sig kvar ytterligare en liten tid.

Det är alls icke ovanligt att människor som jagat under många år kommer till insikt om att nöjesdödandet inte är så fint och så oskyldigt som man tidigare i livet uppfattat det. Att det inte är värt att försvara jakten med näbbar och klor, att uppskattningen av livet och naturens egna skeenden är så mycket högre och ädlare. Några kommer aldrig till den insikten och knappast de som valt jägaren som den sista symbolen har gjort det. Måhända tycker någon att den bortgångne inte ska kritiseras härvidlag. Men symbolen måste väl kunna funderas över?

Stunderna och solvarven på den blåskimrande planeten rullar på för allt levande och i år har det gått 200 år sedan alla tiders store naturvetenskapsman Charles Darwin föddes, närmare bestämt 12 februari 1809. Som ung i sin samhällsklass var det bara så att man jagade, och jaktmarker hade Darwin tillgång till. Jaktivern kom också till pass när han skulle samla in

exemplar för vetenskapliga studier och samlingar på museer på den epokgörande världen runt-seglatsen med Beagle under kapten Robert FitzRoy. År 1833, två år in på den femåriga resan, kom Darwin till insikt om att observationer och studier var så mycket noblare än att använda bössan. Att *...the pleasure of observing and reasoning was a much higher one than that of skill and sport* (där "sport" är jakt) vilket ledde till att *gradually I gave up the gun more and more, and finally altogether*", citerat ur hans Autobiography (Nu Vision Publications 2007).

Bara som en tanke: oavsett vems bortgång som tillkännages, nog borde stundens allvar enbart leda till frid, även i detaljen att välja symbol, även om jägaren framhärdat i sin hobby.

Charles Darwin

Noterat på jaktfronten

Saxat, nedtecknat och kommenterat av ANNE-MARIE LITZEN och redaktionen.

Också djuren har nätverk i sina hemmamarker

Djuren önskar hela landskap, skriver Naturvetaren i nr 1 2009

Människornas allt tätare väg- och tågnät splittrar djurens ”gröna infrastruktur” genom att skära på kors och tvärs genom deras revir med livsfarliga passager. Och ju mer uppstyckat landskap, desto svårare får olika populationer att överleva. Till slut når fragmenteringen en kritisk gräns och djuren försvinner från platsen. Samtidigt upphör rekreativsvärdet för människorna. Detta problem är föremål för några av delprojekten i Include, ett forskningsprogram vid SLU i Uppsala.

Forskarna försöker bland annat hitta verktyg för att lokalisera problemsträckor och bedöma åtgärdsbehovet i det svenska vägnätet. På flera håll i västra Europa är landskapet redan så fragmenterat att det inte längre fungerar ekologiskt. Situationen är allvarlig även kring de största svenska tätorterna.

Påtvingad evolution

Människan påverkar vilda djurs storlek, skriver Sydsvenskan 30 januari 2009

Jakt och fiske styr evolutionen så att djuren blir mindre. Hur medvetna är vi om detta? Fiskar och växter krymper, vilda klövdjur blir allt klenare. Människans exploatering av många arter är så hård att vi nu styr deras evolution. Risken finns att deras livskraft går förlorad. Det hävdar forskare i Kanada och USA som granskat effekterna av människans uttag hos 29 djur och växtarter. De flesta av dessa är kommersiellt intressanta fiskar,

som torsk och tonfisk, men även ett mindre antal däggdjur och växter ingår i studien.

Forskarna säger själva att de blev förvånade över att upptäcka hur omfattande förändringarna var hos de flesta arterna. I princip handlar det om att människan blivit den enskilt största och viktigaste dödsfaktorn i många arters liv. Vi är den mest effektiva predator som någonsin existerat på jorden. Detta märks tydligast hos många fiskar. Fiskeflottorna har under efterkrigstiden dammsugit haven och flera områden är nu hårt utfiskade. Vissa bestånd har nästintill utplånats. Men problemet är inte bara att vi tar för många fiskar. Vi riktar också in oss på de största individerna. Detta urval gynnar de mindre individerna som fortplantar sig i unga år innan de nått full storlek. Effekterna är dramatiska. Det mest kända exemplet är den vanliga atlantiska torsken som har krympt i storlek med 20 procent sedan

slutet av 1970-talet. Dessutom fortplantar sig honorna ett år tidigare än förr. Forskarna påpekar att torsken inte är något undantag. Storleksminskningen var i genomsnitt lika dramatisk, 20 procent hos alla de undersökta arterna.

Till och med växter påverkas. Det gäller exempelvis medicinalväxten ginseng som plockats så hårt att plantorna nu är mycket mindre än för några decennier sedan.

Vilda klövdjur som jagats mycket hårt krymper i storlek. Tjockhornsfären i Klippiga bergen i Kanada är inte lika praktfulla som de en gång var. Hornstorleken och kroppsvikten hos baggarna har minskat. Detta är effekten av att de mänskliga jägarna under lång tid riktat in sig på de största individerna. Alla vill skjuta baggarna med de största hornen, vilket leder till att de yngre och mindre hannarna som tidigare varit chanslösa i kampen om honorna nu står för merparten av parningarna. Resultatet blir färre praktbagg. Naturliga fiender som vargar och pumor jagar på ett helt annat sätt. De dödar i första hand de individer som är lättast att komma åt, de yngsta och de äldsta, och ger sig mer sällan i kast med de mest kraftfulla djuren. Deras urval är av ett helt annat slag än människans. Enligt forskarna är människans påverkan på de undersökta arterna tre gånger starkare än det naturliga urvalet. Det framgår av en jämförelse med förändringstakten hos arter där människans påverkan är försumbar. Frågan är vilken betydelse allt detta har. De flesta arter kanske snabbt kan återfå full storlek om vi skulle låta dem vara. Men säkert är det inte. Vårt jakt- och fisketryck har varit så intensivt under relativt lång tid att vissa förändringar kan vara mer eller mindre oåterkalleliga.

Den mest lömska jakt

Älgkroppen innehöll giftigt ämne, skriver Dalademokraten 2 februari 2009.

”Älgkroppen i Fåsås var skadlig för andra djur”, enligt Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt, SVA i Uppsala.

Miljöåklagaren i Örebro går nu vidare med fallet. Den 30 december förra året kom en anmälan om ett misstänkt fall av förgiftat älgkadaver i

skogarna i närheten av Fåsås i Mora. Utredning inleddes och älgkroppen fraktades till SVA för undersökning. Svaret visar nu att älgkroppen var preparerad med ett giftigt ämne till skada för andra djurarter. Eftersom utredningen pågår kan vi inte i detalj berätta vilket gift som använts eller vad som i övrigt framkommit i ärendet. Ett tjugotal förhör har hållits med personer som vi bedömt har uppgifter som kan vara intressanta i sammanhanget. Ingen av dessa personer är dock misstänkta för brottet, säger Sven-Åke Petters, polisen i Dalarna.

Utredningen som leds av miljöåklagaren i Örebro går vidare med nya förhör, analyser och sammanställningar.

Att locka med mat för att döda

Krav på åteljakt av björn, skriver TT 2 februari 2009.

Antalet björnattacker på människor har ökat de senaste åren. Med ökad björnstam och fler överfall på människor växer nu kraven på att återinföra åteljakt i Sverige. Men björnattacker är trots allt ovanliga och björnen ses fortfarande som ett fredligt djur: knappt 30 attacker sedan 1977. Två personer har avlidit. Det vanligaste angreppet av björn har skett vid jakt, det gäller 19 fall. Det finns ca 3000 björnar i landet och antalet ökar.

Från 1977 till år 2000 blev elva människor angripna av björn, år 2000 och år 2008 skedde hela 19 attacker. En större björnstam naturligtvis, men även det faktum att åteljakt förbjöds år 2001.

Som det är nu jagas björnar med hund, vilket kan vara riskabelt. Björnen går ofta till attack mot hunden, och i värsta fall även mot jägaren själv. Åteljakt innebär att kadaver läggs ut som lockbete, och björnen kan jagas under säkrare former. Med fler björnattacker mot människor växer nu kraven på att åteljakt ska återinföras i Sverige som är en säkrare jaktform än andra metoder, enligt Åke Sandström (C), ordförande i riksdagens jaktklubb, till Västerbottensnytt.

Argument mot jaktformen är att det är svårt att veta om det är en hona eller en hanne man siktar på. Risk finns att det är en hona som har ungar på annat håll som är framme och äter. Åteljakt är överlägset bäst när det gäller att skjuta rätt björn, så man inte skjuter på en björnhona med ungar,

Björn. Foto: Tero Niemi

som är fredad, tillägger han.

Svenska Jägareförbundet i Västerbotten kräver att åteljakten åter införs på försök i några län. Åteljakt förbjöds av anledningen att man oroade sig för att den kunde skapa problembjörnar som håller sig alltför nära bebyggelsen. Den ska vara minst en kilometer från bebyggelse och bra avstånd från väg också. Åteljakt ska vara isolerad så att det inte finns någon risk för att vi får in björnar i tätorter, säger Sandström och redan i juni 2009 kan komma ett förslag som tillåter åteljakt på försök.

Parfym eller skyddsjakt?

Vildsvin skräms med parfym, skriver KK 21 januari 2009.

Banansvarige Jan Larsson håller vildsvinen borta från Jättorps golfbana med hjälp av sköndoftande parfym! Den som åker förbi Jättorps golfbana kanske undrar varför det hänger parfymindräkta kläder. Jo, för att hålla vildsvinen borta!

Det bastanta djuret är nämligen känsligt för dofter. Känner inte vildsvinen igen vissa lukter i ett område ger den sig inte gärna in där. Om det skulle komma in en vildsvinsflock på banan finns risken att de i jakt på rötter, maskar och ekollen förstör stora ytor av marken.

Just nu hänger det ett tiotal plagg som luktar Elisabeth Ardens Red Door. Det funkar, men bara ett tag. När vildsvinen börjar känna igen doften från en parfym försvinner deras rädsla och de vågar sig fram igen.

- Då får man byta parfym!

Ännu en brutal hetsjakt med skoter

Lodjur förföljdes med skoter och dödades, skriver Jakt & Jägare 16 januari 2009.

Polisen i Norrbotten utreder ett fall av misstänkt grovt jaktbrott sedan man hittat ett dött lodjur i Ruokto, som ligger i världsarvsområdet Laponia, sex-sju mil väster om Gällivare. Naturbevakare upptäckte lodjursspåret och att det förföljts av en skoter. När de spårade fann de till slut det döda djuret. Polisen är förtegen om utredningen och lodjuret har skickats till Statens veterinärmedicinska anstalt. Enligt polisuppgifter till Sveriges Radio Norrbotten finns det ännu ingen misstänkt för brottet.

Låt jägarna minska i antal än mer, år efter år!

Allt färre jagar, skriver Sydsvenskan 19 januari 2009.

Jaktsäsongen 2005-2006 hade drygt 280 000 personer i Sverige jaktkort, som är nödvändigt för den som vill jaga. Sedan dess har antalet jaktkort minskat till knappt 264 000. I Skåne är utvecklingen likadan, från över 20 000 jaktkort 2005-2006, till knappt 19 000 innevarande år.

Kommentar:

Enbart glädjande. Kanske har dessa f.d. jägare insett att man kan syssla med vettigare saker på sin fritid än att skjuta ihjäl djur.

Allt för få fälls för jaktbrott

Man begärs häktad för grovt jaktbrott, skriver NSD 2 februari 2009.

Ett grovt jaktbrott har avslöjats i Överkalix kommun. Polisen misstänker att tre älgar blivit tjuvskjutna. En 28-årig man har begärts häktad. Polisen hade fått tips om jaktbrottet och åkte ut till en plats i Överkalix

Björn. Foto: Tero Niemi

kommun. På platsen hade djur slaktats och polisen spårade upp skoterspår som ledde bort från brottsplatsen. Spåren ledde raka vägen till en bostad där polisen gjorde husrannsakan. Där fann man minst en slaktad älg, vakuumförpackare, sägar och slaktbackar. Dagen efter gjordes ytterligare beslag som styrker brottet. Den 28-årige man som bor i huset greps och är misstänkt för grovt jaktbrott. Mannen sitter nu anhållen i Kalix och fler personer ska höras. Häktningförhandlingar kommer att hållas i Haparanda tingsrätt.

Den ökande björnkvoten

Jägare vill skjuta 328 björnar, skriver Dalademokraten 2 juni 2008

Jägareförbundet anser att björnstammen är för stor.

- Vi ser med oro på utvecklingen mot en mer negativ inställning till björnen och har därför ansökt om avlysningsjakt efter 328 björnar, säger Gunnar Glöersen, rovdjursexpert på Svenska Jägareförbundet.

Den svenska björnstammen är större än någonsin i modern tid och närmar sig 3000 individer, tre gånger större än den av riksdagen fastställda miniminivån.

Svenska Jägareförbundet har överlämnat en beskrivning av hur björnstammen brett ut sig i Sverige och förslag på hur en förvaltning bör se ut.

– Vi gläds åt ökningen men på sina håll har den positiva inställningen börjat svänga mot en mera negativ attityd, tillägger Glöersen. Antalet björnar som uppträder nära bebyggelse ökar samtidigt som flera mycket allvarliga incidenter mellan björn och människor har inträffat.

Jägareförbundet föreslår att jakten på de 328 björnarna fördelas till följande län;

Norrbottnen 75 djur, Västerbotten 35 djur, Jämtland 110 djur, Västernorrland 20 djur, Gävleborg 35 djur, Dalarna 50 djur och Värmland 3 djur.

Kommentar

Detta avgörs av Naturvårdsverket.

Den ödesdigra trafiken genom djurens revir

Viltolyckorna ökade kraftigt 2008, skriver Viltolycksrådet 15 januari 2009.

Under 2008 anmäldes 40 035 trafikolyckor med vilda djur till Polisen, en ökning med nästan 5 000 olyckor jämfört med 2007.

Den största relativa ökningen av antalet olyckor sker där vildsvin är inblandade. Under den senaste tvåårsperioden har ökningen varit drygt 140 procent. - Ökningen gäller inte enbart vildsvin utan vi ser att antalet trafikolyckor med vilt ökar med samtliga djurslag, vilket är oroande, säger Olof Ersgård, ordförande i Viltolycksrådet. Trots att antalet viltolyckor har ökat så har antalet omkomna människor minskat med två personer.

Under 2008 anmäldes 5118 trafikolyckor till Polisen med älgar, en ökning med 483 olyckor jämfört med 2007. Olyckorna har ökat i samtliga län utom i Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Under 2008 anmäldes 916 trafikolyckor till Polisen med hjortar inblandande. Det är en ökning med 246 olyckor jämfört med 2007. Olyckorna har ökat i de län där hjort förekommer utom i Stockholms och Gävleborgs län som tillsammans har minskat med 4 olyckor.

Under 2008 anmäldes 30 982 trafikolyckor till Polisen med rådjur inblandande. Det är en ökning med 2 739 olyckor jämfört med 2007. Olyckorna har ökat i samtliga län utom Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Blekinge, Dalarnas, Jämtlands och Norrbottens län. Under 2008 anmäldes 2 464 trafikolyckor till Polisen med vildsvin inblandande. Det är en ökning med 881 olyckor jämfört med 2007. Olyckorna har ökat i samtliga län där vildsvin förekommer utom i Värmlands län som 2007 hade 3 olyckor och i år ingen.

Under 2008 anmäldes 43 trafikolyckor till Polisen med rovdjur inblandande. Det är en ökning med 8 olyckor jämfört med 2007

– När viltolyckorna ökar så kraftigt är det viktigare än någonsin att trafi-

kanterna är uppmärksamma och medvetna om att det finns vilt på och vid våra vägar, säger Lars Sävberger, verksamhetsledaren i Nationella Viltolycksrådet.

Föraren är skyldig att snarast anmäla olyckan till Polisen genom att ringa 112 och lämna en tydlig vägbeskrivning till olycksplatsen, påpekar Lars Sävberger. (Enligt jaktförordningens 40 § är förare skyldiga att snarast anmäla till Polisen och märka ut olycksplatsen vid kollision med björn, varg, järv, lodjur, älg, hjort, rådjur, utter, vildsvin, mufflonfår och örn).

Nyttig läsning

Blir pilbågsjakt tillåten i Sverige?

Bågsjakt blir tillåten i Sverige, skriver TT 21 januari 2009.

Jaktformen var tidigare omstridd inom jägarnas led men nu har motståndet minskat. Kraven på den som ska jaga med båge blir dock hårda.

– Vanliga jägare skulle inte klara detta. Det kräver betydligt högre utbildning än jakt med kulvapen, säger Christer Pettersson, handläggare på Naturvårdsverket.

Frågan om pilbågsjakten har stötts under många år. Den var uppe för behandling i början av 1990-talet men då sade Jägareförbundet nej. Risken för skadskjutning ansågs för stor. För några år sedan genomfördes dock några försök och dessa slog väl ut. Svenska bågjägarförbundet har arbetat för ett godkännande länge, eftersom medlemmarna har tvingats åka utomlands för att få utöva sin hobby.

– Nu har de vanliga jägarorganisationerna tillstyrkt det hela. Och dessutom har både Danmark och Åland infört bågjakt, säger Pettersson.

Till en början kommer bara jakt på rådjur – möjligen också dovhjortskalvar – att tillåtas. Bågskytten måste ha både vanlig jägarexamen och bågjägarexamen, vilket innefattar teoriprover och provskjutning. Eventuellt tillkommer ytterligare prover. Den som ska skjuta ett rådjur med pil måste dessutom göra det från nära håll, cirka 20–30 meter. Och rådjuret måste vara stillastående.

– Risken för skadskjutning ökar om man skjuter mot rörligt vilt, säger Pettersson.

Naturvårdsverket tar troligen det officiella beslutet i sommar. Men med tanke på de prov som måste göras blir det framåt hösten som de första bågskyttarna syns ute i skogarna.

– Fast jag tror inte allmänheten kommer att märka av dem. De är bara några hundra och de jagar ensamma, säger Pettersson. Endast compoundbågar får användas. Pilarna är härdade, med korslagda, mycket vassa spetsar. Jakt med pil och båge är tillåten i flera europeiska länder, bland andra Danmark. Flest utövare finns i USA.

Kommentar:

Naturvårdsverket har under årens lopp sagt nej till pilbågsjakt. För ca 20

år sedan väckte jaktformen uppmärksamhet, RHJ agerade och Jan Guillou skämde ut pilbågsjägare i ett TV-program varefter det blev tystare i ämnet. Nu skall tydligen denna ytterst tveksamma jaktform tillåtas för att några ”machofigurer” skall få nöjet att jaga med pil och båge. Man nöjer sig inte med att begära att få jaga rådjur och dovhjortskalvar utan ”machojägarna” begär också att få utöka jakten till hare. Hur har man från ansvarigt håll tänkt att det rent praktiskt skall gå till att jaga med pil i de svenska skogarna?

Vi anser det ytterst tveksamt och ansvarslöst att SNV ger tillstånd till pilbågsjakt för att några pilbågsjägare skall få nöjet att utöva denna ytterst jaktform. Må SNV ta sitt förnuft till fånga och avslå begäran om pilbågsjakt i Sverige.

När tamdjuren lockar

Förslag om förlängt rovdjursförsök, skriver TT 2 februari 2009.

Sex vargar och en björn har till dags dato dödats under ett försök där det blivit lättare att få skjuta rovdjur som attackerar tamdjur. Men flera myndigheter ser risk för missbruk och vill förlänga försöket innan nya regler permanentas.

– Den risken är något som måste vägas in i bedömningen, men i den samlade bedömningen ska det också vägas in att det inte enligt utvärderingen har missbrukats hittills, säger Magnus Kindbom (C), stabschef hos jordbruksminister Eskil Erlandsson, till TT.

Våren 2007 infördes den så kallade rovdjursförordningen på försök. Den gav utökade möjligheter för ägare och vårdare av tamdjur att skjuta rovdjur som anfaller eller skadar tamdjur, även utanför ett hägn. Nu har Rikspolisstyrelsen, Naturvårdsverket och Åklagarmyndigheten utvärderat försöket, som löper ut den 30 april 2009. och vill alltså förlänga försöket med ytterligare tre år på grund av risk för missbruk. Förordningen gör det ännu svårare än tidigare att utreda jaktbrott, som ofta inbegriper avsaknad av vittnen eller spårnö, påpekar myndigheterna.

Utvärderingen ska nu ut på remiss och regeringen ska besluta i ärendet före den 1 maj

Rätten till ett boträd

Hem för kungsörn försvann i averkning, skriver DD 24 januari 2009.

I den blockrika sluttningen med inslag av naturskog vid Davalberget avverkades ett boträd för kungsörn. De flesta örnböna i Dalarna är okända och i regel sker ingen inventering av marken före avverkning av skogsbolagen. Ett träd med ett kungsörnsbo åkte med sydväst om Tomteland. Det var ändå stort och väl synligt på 300 meters håll. Trädet stod kvar kvar efter en tidigare avverkning, till synes medvetet sparad.

Nämns kan att boet byggdes på ordentligt av örnpåret under senvintern 2008 och att det var fullt flyktspel i början på mars. Det var en säker häckning 2007 och en unge kom då på vingarna. Kungsörnar får ofta bara ut en eller två ungar per kull. I slutet av januari och i februari, alltså i dessa dagar, inleder örnarna årets spelflykt inför kommande häckning, men de har då inget boträd att återvända till på denna plats.

Börje Dahlén på Dalarnas ornitologiska förenings örnpåreprojekt säger:

– Om det togs bättre generell hänsyn och sparades skog i bland annat branter vore det här inget problem. Men nu tar man all gammelskog och naturskog som finns kvar i Dalarna. Det som inträffade är knappast någon engångshändelse.

Citatet

”Den som förändrar får nämligen som motståndare alla dem, som lyckas väl i de gamla spåren och endast ljumma försvarare i dem som kan tänkas fungera i de nya”

Machiavelli

Till sist

ARNE OHLSSON

Stilla faller snöflingorna, bäddar in kullarna i mjukhet. I februariskymningen börjar ljuset redan dröja sig kvar, ger utrymme för påminnelse om ljusets kommande återtåg. Snön avslöjar djurens rörelser, harnas, rävarnas, vildsvinens. Fåglars vingpennor som vispat det mjuka täcket i ögonblick av dramatik.

Är oturen framme kan en jakthund här, en annan där, få upp spår av den vilda varelse som bara försöker överleva vintern, som väntar på mars pastellblå ljus, på aprilskymningar under taltrastens rop från grantopparna. Harlöperna ligger tätt som ett intrikat nätverk. Två fältharar rusar efter varandra, upp på kullen, med trafikens bullermatta som en horisont av ljud i de långa öronen. Kanske noterar de förbifarande trafikanterna under någon sekund att det finns varelser där ute, och nära, som kämpar på i sina liv. Och därtill, ibland blir de icke invigda vittne till jaktscener. Detta är naturligtvis inte ovanligt för landsbygdsbefolkningen, men allt annat än vardag för de som bor i tätorter. Men jaktens fulla, och alltför ofta fula, verklighet, den står definitivt inte klar för allmänheten oavsett var de bor. Vi har sagt det förut: däri ligger att även de verkliga brutaliteterna med vapen och dåliga skott, fällor, tillhyggen och blod kan fortsätta.

Ett regelbundet inslag i Jaktdebatt är Noterat på jaktfronten som försöker exemplifiera olika jaktfenomen runtom i landet. Ett urklipp är från Aftonbladet sistlidna nyårsafton. På väg till Sandviken blir en familj från bilen på riksväg 80 åsna vittne till hur fyra rådjur betar i lugn och ro i en glänta. Då lyfter en jägare i ett dike sitt gevär, trycker av och ett av rådjuren dödas. Upprördheten är stor hos familjen i bilen, frågorna många, svaren på barnens frågor inte helt lätta att ta sig an på ett förnuftigt sätt. Och ändå, detta är vardag i svenska marker, ”bara” ett moment bland allt det som föregår. Och rådjur är en art där jakt nog kan motiveras. Om

jaktens alla sidor skulle bli allmänt kända... Allt det där riktigt negativa som är så utbrett och är som en dyster skugga över vår natur: skadeskjutningarna, rovdjurshatet, eftersöken man struntar i, att en räv inte är en räv utan en rävjävel som gott kan få smaka bly... Allmänheten är som en sovande björn där sömnen är ett tjockt täcke av ovetskap. Samtidigt har vi sett insändare under åren som slår fel, där jägare beskrivs enbart som skjutgalningar som pangar på allt som rör sig. Naturligtvis är inte alla jägare sådana, naturligtvis leder inte sådana grovhuggna påståenden till någon vettig debatt.

Så rinner smältvattnet och banar väg mellan tuvor och stenar. Det porlar med en evigt upprepad friskhet under vårligt höga himlar. Nu kan tofsviporna börja sin mars-dans. Varfågeln som med intensiv blick avspanade varje rörelse från toppen av gamla enbuskar har dragit mot norr. Gräset är slitet men livet trycker på underifrån, i vindarna, från gryningen till den utdragna skymningen i morkullans timme. I dunklet sprider rödhaken ännu en gång silverstänk över smågnagarnas mossbädd.

Vårens pånyttfödelse är lika fantastisk varje år.

Rådjur och trana. Foto: Hans Ring

Innehåll

3	Sen sist	Hans Ryttman
6	Vilda djur som mat	Hans Ryttman
12	Rovfågglarna som kom tillbaka	Arne Ohlsson
18	Djurens lidande, år efter år	Åke Espegren
20	Fåglarnas farliga flyttning	Hans Ryttman
24	Berguven	Anne-Marie Litzen
28	Symboler och att komma till insikt	Arne Ohlsson
31	Noterat på jaktfronten	Anne-Marie Litzen
45	Till sist	Arne Ohlsson

jaktdebattjaktdebattjaktdebattjaktdebattjaktdebatt

Omslagsbilden:

Bäver, ett av de djur som mest påverkar sin omgivning.

KOMMER DE OKUNNIGA ALLTID ATT HATA OCH
FÖRFÖLJA ROVDJUREN?

RIKSFÖRENINGEN HÄNSYNSFULL JAKT
SKÖNSTAHOLMSVÄGEN 68
123 60 FARSTA
TEL. 08-94 09 63, 046-30 72 12
PG 22 69 89-2